

מקורות לשיעור פרשת שבוע בדורות

פרשת לך לך, ד"ר חזות גבריאלי

בראשית פרק יא

(לא) וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבִירָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בְּרֵהָרֹן בְּרֵנֹו וְאֵת שְׂרֵי פִלְתֹו אֵשֶׁת אֲבִירָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם :

בראשית פרק יב

- (א) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי־אֲבִרָם לְדָוִד מֶאֱרָצָה וּמְמֹלַדְתָּהּ וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָהּ :
- (ב) וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמֹךָ וְהָיָה בְרַכָּה :
- (ג) וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיֶיךָ וּמִקְלָלֶיךָ אֲאִיר וּנְבָרְכֻוּ בְךָ כָּל מִשְׁפָּחֹת הָאָדָמָה :
- (ד) וַיֵּלֶךְ אֲבִירָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי יְקֹוֹק וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאֲבִירָם בְּרַחֲמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצִאתוֹ מִחָרָן :
- (ה) וַיִּקַּח אֲבִירָם אֶת־שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בְּרֵאֲחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן :
- (ו) וַיַּעֲבֹר אֲבִירָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכָם עַד אֵלֶּן מוֹרָה וְהַכְּנַעֲנִי אָז בְּאֶרֶץ :
- (ז) וַיִּרְאֵהוּ יְקֹוֹק אֱלֹהֵי־אֲבִירָם וַיֹּאמֶר לְזָרְעֶךָ אֶתְּךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיְבִיחַ שָׁם מִזֶּבַח לִיקְוֹק הַנִּרְאָה אֵלָיו :

רש"י הירש בראשית פרק יב

(א) לך לך. אילו נאמר כאן רק: סע מארם לכנען, לא היה הכתוב אומר "לך לך", אלא: "לך", או אולי: "צא". אך אילו היתה זאת כוונת הכתוב, לא היה צריך להזכיר ממולדתך ומבית אביך; שכן, היציאה מעיר המולדת ומבית האב היא בכלל היציאה מן הארץ. יתר על כן: סדר הכתוב היה בניגוד למציאות. הפרידה נעשית בסדר הפוך: מהבית, מהעיר, מהארץ. ובלאו הכי: "מבית אביך" מנוגן בטעם אתנחתא; ומכאן, שמצות "לך לך" עומדת לעצמה והיא מסתיימת במלים "ומבית אביך". כינוי הגוף שלאחר "הלך" - כדוגמת: "וילך לו אל ארצו" (שמות יח, כז), "אלכה לי אל הגדולים" (ירמיה ה, ה) וכדו', וכן: "קומי לך רעיתי" (שיר השירים ב, י) וכדו' - משוה תמיד להליכה כיוון מיוחד, מיוחד או מבודד.

"הלך" קרוב ל"חלק". שתי משמעויות לשורש "חלק". האחת: להיפלג ולהיפרד; משנחלק החומר לשנים, ניתק הקשר בין שני חלקיו. ומשמעות אחרת: להיות ישר ושוה ללא חידוד ושרטת. השטח העליון של עצם חלק - לא ידבק בו כל מאומה, ומכאן גם "עלגי". העילג מלהג מלים מלים, שאין ביניהן כל קשר. נמצאת אומר: עצם תיבת "הלך" - יש במשמעותה פרישה ופרידה. פרישה זו יכולה להיות אמצעי כדי להשיג מטרה ועמדה חדשה; אך היא יכולה להיות מטרה לעצמה, ועצם ההליכה היא המטרה. דבר זה נתפרש כאן על ידי תוספת כינוי הגוף.

"לך לך": לך לעצמך בבדידות! כך אצל יתרו: "וילך לו" (שמות שם): הוא ויתר על היתרונות, שהיו צפויים לו על ידי הקשר עם ישראל. וכן אומר יהושע לבני גד ולבני ראובן: "ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם" (יהושע כב, ד): יצאתם ידי חובתכם לכלל, ועתה יכולים אתם ללכת "לעצמכם". הוה אומר כאן: לך לעצמך, בדרכך שלך; לך בדרך, שתבודד אותך מארצך וממולדתך ומבית אביך, מכל הקשרים שהיו לך עד כה. ההגירה הראשונה מאור כשדים אולי היתה לצורך הצלה, ואילו במצוה זו ההליכה היא מטרה לעצמה.

"ארץ", "מולדת" ו"בית" הם הקרקע לצמיחת האישיות. "ארץ" היא ארץ המולדת; בארץ המולדת מתגבשת הלאומיות - על כל ההשפעות הגופניות, הרוחניות והמוסריות הגלומות במושג

זה. הארץ "ארוסה" לנו, היא "ערש" ילדותנו, היא "ערס" ועריבה בה נוצרנו, היא כח "נערץ", ואיש לא ימלט מהשפעתה. הארץ היא "עריסתנו"; עליה פרושים השמים, ובהם עתידנו בבחינת "שם". ובכן, הארץ מטביעה על האישיות את חותם הלאומיות; בה יטול הפרט את חלקו בכבוד האומה ובעצמתה. - "מולדת" היא עיר המולדת; היא מעניקה לאדם מעמד אזרחי ועצמאות. - "בית" הוא רשות היחיד; בבית תפרח האישיות הפרטית, ובו היא תזכה לפיתוח ולטיפול אינדיבידואלי; "בית" קרוב ל"בגד", "פקד". הבגד הוא מעטה הדוק לגוף, המציג את האדם ומגן עליו, וזו גם משמעות "בית". הבית הוא "בגד" במובן רחב; הוא תחומו של האדם המתפתח ופועל, והוא מגן עליו ומסייע לפעילותו. יש לאדם שלושה לבושים: הבשר, הוא הגוף ("בשר": מעטהו של הפרט), הבגד והבית. גם הוראת "פקד" איננה אלא: להלביש. שכן, זו ההוראה המקורית של "פקד": להקיף עצם בהיקף חיצוני מתאים. כך בראש ובראשונה ביחס לגזירה האלהית. הקדוש ברוך הוא יוצר לכל פרט את התנאים החיצוניים הראויים לו; הם הם, "לבושיו", הופעתו כלפי חוץ. מכאן הוראה אחרת של "פקד": לזכור עצם, להעלות אותו על לבו, הוה אומר: לזכור אותו על כל התארים המלוים אותו, כביכול, להכניס אותו למסגרת תארו. ומכאן "פקד" מבחינה חברתית: למנות אדם למשרה; בשפה העברית המשרה היא "לבוש" לאדם; התפקיד המוטל על בעל המשרה הוא התחום לפעולותיו. ומכאן גם "הפקיד": למסור חפץ לידי שומר; הוראתו בעצם: למצוא לו מקום בבית השומר.

הזכרנו כל זאת כדי להדגיש, מה רב ערכה של המולדת במחשבת השפה העברית. אכן, לא מתוך זלזול בערכה של מולדת נדרשה הפרישה מעם וארץ בשעת הנחת היסוד לאומה היהודית. היפוכו של דבר: הערכת היסודות האלה מעידה על גודל הנסיון. עצם הבדידות שהוטלה על אברהם העמידה אותו בניגוד גמור לתקופתו. לא הערכת ערך הפרט, אלא ריכוז השלטון - זו היתה רוחו של הדור, שהחל לבנות בניין פאר בסיסמת "נעשה לנו שם". כך ניטל מן האדם ערכו האישי; וסופו שהפך למכשיר גרידא, ללבינה בבניין הפאר של נציגות מדומה של הציבור. רוח זו מטפחת את אמונת השוא בסמכותו הבלעדית של הרוב; בסופו של דבר, כל ערך מקודש בעיני הרוב נערץ ונקדש גם בעיני כל יחיד. והנה אמת, שומה על הציבור לייצג ערכים נעלים; ומתוך הנחה זו גם היהדות מייחסת חשיבות לכלל ואוסרת לפרוש מן הציבור. אולם, בראשית היהדות נאמר: "לך לך", לך לעצמך, והרי זה ערך נעלה עוד יותר. אין איש רשאי לומר: אני צדיק וישר בהתאם לאופנה. כל אדם אחראי על עצמו כלפי ה'. אם יש צורך בדבר, ושיטת הרוב איננה אמת, - עבוד את ה' לבדך! הנה זו ההכרה שנדרשה מאברהם כנקודת מוצא ליעודו וייעוד עמו. אמת, האדם קשור בקשר אמיץ לארצו ולמשפחתו; וגם לשון הקודש רומזת על כך - בעצם המלים "בית" ו"ארץ"; אולם, קשרינו אל ה' יהיו חזקים ואמיצים מקשרינו למולדת ולמשפחה.

איך יכולנו להתקיים ואיך נוכל להתקיים, - אלמלא ירשנו מאברהם אבינו את אומץ הלב להיות במיעוט!

"יהדות על פי רוח הזמן!" המחאה החריפה ביותר על כך היא המצוה הראשונה שנאמרה לאברהם: "לך לך" כלום היתה הופעתו הראשונה של אברהם מתאימה לרוח הדור? בתוך תוכה של כשדים, בבל, אשור, צידון, מצרים! האלהת התאוה והכח - זו היתה ההטפה על פי רוח התקופה; האלהת התאוה באסיה, האלהת כח אדם ועוצם ידו ושליטת חירותו במצרים! רעיון האל נשתכח מכל לב, ורק שרידים מועטים נותרו לו - עד שקם אברהם והופיע בעולם! ושעה שעולם כולו ביקש להתיישב ולקנות זכויות אזרח, הוא ויתר על מולדתו וזכויותיו האזרחיות; ברצונו החפשי הפך לגר, וכפר בפה מלא בכל אלהי הגויים! אכן, לשם כך דרוש אומץ לב ואמונה שלמה באמת הפנימית ובהכרת האל שבלב; לשם כך דרושה ההכרה היהודית, "קשיות העורף" היהודית, - וזה היה הנסיון הראשון שהוטל על אברהם אבינו.